
ПРОГЛАС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 2, 2007 (год. XVI), ISSN 0861-7902

IN MEMORIAM

СВЕТЛИ ДУМИ ЗА ПРОФЕСОР ГЕОРГИ ДАНЧЕВ (1932–2006)

Ако човек е пришълец на земята, както настоява в словата си средновековният търновски писател митрополит Григорий Цамблак, професор Георги Данчев духом е в наднебесните селения на Светлината, откъдето произлиза душата.

Вгледаме ли се в местоположението на родното място – великотърновското село Плаково, ще разберем особената целеустременост на Георги Данчев, израснал под въздействието на вертикалната планинска графика на Еленския Балкан и хоризонталната проекция на равнината, протегнала мамещите си друми към необятните простори на света. По един от тези пътища към стръмните върхове на живота от Плаково ще тръгне юноша с любознателни и поетически пориви да завърши гимназия в старопрестолния град, а след това да следва “Българска филология” в Софийския университет “Св. Климент Охридски”. След няколко години учителстване в земния си път проф. дфн Георги Данчев от 1963 г. посвещава всичките си жизнени сили в строителството на открития тогава Висш педагогически институт край бреговете на река Янтра, който е обявен за втори български университет през есента на 1972 г. Основоположниците на новата Алма Матер – видните учени Александър Бурмов, Пеньо Русев, Георги Димов, Станчо Ваклинов, Иван Гълъбов, Галина Тагамлицка с промислителна интуиция съумяват да открият и привлекат на работа талантливо първо поколение пре-

подаватели и чрез тях да наложат педагогическия и научно-изследователския авторитет на новия висш образователен център, наследник на европейската слава на средновековната Търновска книжовна школа от времето на св. Евтимий, патриарх Търновски. Георги Данчев въплъщава в себе си всички градивни черти, необходими за мисията да бъдеш на челно място в състава на първото поколение великотърновски преподаватели. Така ръководената от него катедра "Българска литература" бързо се попълва от творчески мислещи и продуктивни асистенти, които израстват като доценти, професори и един академик. Той е пръв директор на Международния летен семинар, който перспективно се развива сега като Международен българистичен център. С името на Георги Данчев е свързана изследователската динамика на Научно-изследователския център "Търновска книжовна школа" – събрани са ръкописни извори с материали за търновските книжовници и техните последователи, публикувани са техни съчинения и изследвания за тях. Издадени са докладите на 8 международни симпозиума за Търновската книжовна школа. На хиляди страници се четат многостранни приноси за достиженията на православната славяноезична цивилизация, чиито център през XII–XIV век е престолнината Търновград ведно със Света гора Атонска.

Научната биография на Георги Данчев е доказателство за неговите широки и системни интереси към ред проблеми на старобългарската и възрожденската литература, към фолклора. Историята на българската литература от втората половина на XV век е тема на докторската му дисертация, защитена през 1977 г., където са осветлени неизвестни страни от книжовния живот на Балканите. Резултатите са изнесени в множество статии, студии и монографии – *Владислав Граматик – книжовник и писател. София: БАН, 1969; Димитър Кантакузин. София: Наука и изкуство, 1979; Димитър Кантакузин. Събрани съчинения. София: БАН, 1989 (в съавторство с Боньо Ангелов, Стефан Кожухаров и Георги Петков)*. За българския XV век и традициите на Търновската школа в културата на славяноезичното православие става дума и в сборника със статии и студии *Страници из историята на Търновската книжовна школа. София: Наука и изкуство, 1983*.

В своето изследователско дело проф. Г. Данчев напълно споделя събирателския патос на българистиката от втората половина на XX век – организира и участва във фолклорни експедиции (вж. *По стъпките на*

акад. Михаил Арнаудов в Еленско. // *Проблеми на българския фолклор*, 1972, № 1, 67–72), издирва ръкописи с трудове на старобългарски писатели и преводачи в книгохранилищата на България, Балканите и Русия (тогава – Съветски съюз). Ето защо в Данчевата библиография често се повтарят определенията „неизвестен” и „нов”, напр.: *Две неизвестни стихотворения от началото на новобългарската поезия*. // *Литературна мисъл*, 1965, № 1, 144–152; *Неизвестен препис на “Похвално слово за Димитър Солунски” от Димитър Кантакузин*. // *Известия на Института за литература*, 21, 1972, 67–78; *Један непознат документ о Владиславу Граматику*. // *Прилози за книжевност, језик, историју и фолклор*, Београд, 33, 1967, № 1–2, 49–55; *Неизвестен севлиевоки книжовник и стихотворец*. // *Севлиево и Севлиевокият край*. Кн. 1. София, 1967, 116–119; *Неизвестен препис на “Похвално слово за Димитър Солунски” от Димитър Кантакузин*. // *Известия на Института за литература*, 21, 1972, 67–78; *Неизвестен сборник на Дјак Андрей с Цамблакови съчинения*. // *Литературна мисъл*, 1977, № 4, 103–108 и други.

За младия Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий” е чужда строгата и крайната идеологическа дисциплина на съответните му столични институции. Откровение за студентите са особената широта във възгледите не само на преподаватели в областта на филологията, историята, изкуството, но и в областта на диалектическия и историческия материализъм. Като студент, дипломант и аспирант на проф. Георги Данчев аз се радвах на предоставената ми от него свобода в търсенето на изследователски теми и на методологически подходи към тях. При изучаването и преподаването на литературната теория и история, особено на старата българска литература, по разбираеми причини строго се прилагаше марксистка методология. След прочита ми на статия, посветена на близкотоизточната литература от С.С. Авринцев през 1971 г., за себе си открих изключителната роля на Библията в структурата на старобългарската и въобще – на християнската по дух литература и култура. По-късно формулирах тази мисия на Свещеното Писание като всеобщ библейски текст (метатекст), където кодирани “се намират” всички старобългарски текстове. Така в дипломната ми работа за житието на деспот Стефан Лазаревич от Константин Костенечки се появи раздел за библейските цитати, който като статия се от-

печата в том 2 на сборника „Търновска книжовна школа” (1980) под редакцията на проф. Пеньо Русев. Споделям всичко това не да изтъкна себе си – проблематиката за Библията тогава поднасях изключително в рамките на диалектическия материализъм и в този план досега помня справедливите критични бележки на датския славист проф. Гунар Сване, а също изказаното в разговор мнение на проф. Александър Милев, че е редно името на търновския патриарх Евтимий да се пише: Патриарх Евтимий, а не Евтимий Търновски. В машинописния оригинал на рецензията за дисертационния ми труд от акад. Емил Георгиев изненадващо открих, че имената на светии се изписваха с несрещащото се в тогавашните официални публикации определение *светиѹ/аѹ* (напр.: св. Иван Рилски, а не Иван Рилски).

Изглежда с отговорното отношение на преподавателите към свободата на мисълта Великотърновският университет се е готвел за достоен преход във времепространството на промените от есента на 1989 г., когато течеше втората година от ректорския мандат на проф. Георги Данчев. Бях помолен от него да му помагам в обществената работа, в списването на университетския вестник „Наука и труд”. Като израз на справедливост, поне година преди главоломните събития, по мое настояване във Великотърновския университет се премахнаха проучвателните характеристики, извършвани от партийните звена в родните места на преподавателите, когато идваше време да се обявяват процедури за хабилитации. По този начин не беше вече възможно с клевети и доноси да се огорчават колеги, да се забавят и възпират процедури и всички произтичащи от това последици за здравето и съдбата на преподавателите. Решението беше взето от великотърновските властващи институции, сигурен съм, като съответствие на човеколюбивата широга, с която ректорът се отнасяше към целия състав на Университета...

Казват, че няма незаменими хора. Съмнявам се в това твърдение, тъй като всяка личност е неповторима. Тук направих опит да опиша само неповторимостта на педагога, учения и ръководителя проф. Георги Данчев. Следва да добавя, че той е неповторим още и като поет и писател на вдъхновени редове за света на детството, природата и красотата, любовта, за свидната привързаност на човека към род и родна земя.

Светлите мисли и думи за проф. Георги Данчев са молитвена надежда за упокоя му в селенията на Светлината и повик да бъде помнено делото му, вградено в основите на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”¹.

6 октомври 2007 г.

Димитър Кенанов (гр. Талин)

¹ Подробно за творческия път на проф. дфн Георги Данчев вж. статиите ми към съответните библиографии: По неизвървените пътища и върхове на живота. Професор доктор Георги Данчев на 60 години. – В: **Георги Данчев**, Био-библиография, Велико Търново, 1992, 5–20; Живненият и творческият юбилей на проф. д.ф.н. Георги Данчев. – В: Сборник в чест на проф. д.ф.н. Георги Данчев. Материали от Международна научна конференция, Велико Търново, 13–14 декември 2002 година, Велико Търново, 2004, 5–13. Подбрана библиография: <http://liternet.bg/publish/katalog/about/d/gdanchev.htm>